

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ НА ЗАНЯТТЯХ ГУРТКА «ЗЕРНЯТКО»

Примак О.Я.

У сучасному суспільстві спостерігається не тільки стабільне скорочення числа працездатного населення, а й зберігається тенденція погіршення його якісного складу на тлі зростання інвалідизації дітей та молоді, що стає відчутним обмеженням економічного розвитку країни. У зв'язку з цим, вирішення основних соціальних проблем дітей та підлітків з обмеженими можливостями, в тому числі їх навчання і працевлаштування, дозволить багато в чому змінити не тільки становище цієї групи в суспільстві, сформувати певний рівень соціокультурної толерантності до них, а й стабілізувати трудові ресурси країни.

З позиції діяльнісного підходу до соціалізації дітей з обмеженими можливостями необхідно створити умови для поступового засвоєння дітьми соціальнозначущого досвіду поведінки, норм культури спілкування з оточуючими людьми, моральної та трудової культури. Проблеми соціальної адаптації та реабілітації дітей з обмеженими можливостями вирішуються в умовах цілеспрямованого соціально - педагогічного впливу через їх включення в доступні області побутової, індивідуальної та суспільно значущої діяльності з урахуванням особистих інтересів і можливостей дітей.

Перетворення, що відбуваються в суспільному житті нашої країни, суттєво змінюють об'єктивні умови соціалізації дітей з обмеженими можливостями. До останнього часу робота щодо соціалізації дітей з обмеженими можливостями здійснювалася головним чином через систему загальноприйнятих засобів спілкування.

В останні роки, завдяки реалізації ідей гуманізації, демократизації в системі освіти дітей з обмеженими можливостями з'являються нові форми отримання освіти, інноваційні підходи до навчання (Г.Л. Зайцева, Е.І. Леонгард, Н.Д. Шматко). Праці таких авторів, як Т.А. Басілова, Е.Л. Гончарова, А.Г. Зикеев, Т.С. Зикова, Т.К. Королевська, О.І. Кукушкіна та ін. присвячені дослідженню соціально - емоційного розвитку дітей. Сучасні спеціалізовані освітні установи стоять перед проблемою пошуку шляхів вдосконалення навчання і виховання дітей з обмеженими можливостями з метою вирішення важливих соціально - педагогічних завдань на новому етапі її розвитку. Увага спеціалізованих освітніх установ направлено на оновлення змісту і технології освіти і виховання, що змінює акцент на розвиток життєвої компетенції і творчих здібностей, соціальної адаптації дітей з обмеженими можливостями. У зв'язку з цим зростає значущість вивчення проблеми соціалізації дітей з обмеженими можливостями.

Проблема допомоги дітям з обмеженими можливостями сьогодні дуже актуальна. Крім спеціальних шкіл, в загальноосвітніх школах відкриваються класи компенсуючого навчання, у дитячих садках і установах додаткової освіти формуються спеціальні групи для особливих дітей.

Метою цієї статті є пристосування дітей з обмеженими можливостями до життя, прищеплення їм навичок самообслуговування, ознайомлення з навколишнім світом, навчання спілкуванню. В центрі статті стоїть питання соціальної адаптації дітей з проблемами в здоров'ї і розвитку.

Соціалізація це розвиток і самореалізація людини протягом усього життя в процесі засвоєння і відтворення культури суспільства. Під соціалізацією розуміють процес засвоєння людиною соціального досвіду, прилучення його до суспільних відносин. У процесі соціалізації особистість набуває якості, необхідні для життя в суспільстві, засвоює певні цінності і форми поведінки. При цьому людина сама активно бере участь в освоєнні норм соціальної поведінки та міжособистісних відносин, у придбанні умінь і навичок, необхідних для успішної реалізації відповідних соціальних ролей і функцій.

Сучасний погляд на процес розвитку психіки склався в працях вітчизняних психологів. Спираючись на теоретичні та експериментальні дослідження, вони встановили, що психіка людини, на відміну від індивідуального розвитку психіки тварини в онтогенезі, має свої специфічні особливості та умови розвитку. У процесі розвитку психіки тварини основне значення має прояв двох форм досвіду: видового переданого генетично і індивідуального купованого на основі вивченого. У розвитку психіки дитини, поряд з названими видами досвіду, виникає і починає грати провідну роль особлива форма досвіду соціальний досвід, втілений у продуктах матеріального і духовного виробництва, який засвоюється дитиною протягом усього дитинства .

У процесі засвоєння цього досвіду й відбувається формування особистості одночасне з придбанням окремих знань і умінь, розвитком задатків і здібностей. Причому, діти засвоюють суспільний досвід в активній формі, в процесі діяльності, від характеру якої і від особливостей взаємин, що складаються з оточуючими людьми, багато в чому залежить процес формування особистості.

Згідно вищевикладеної теорії, людина розглядається як біосоціальна істота, як продукт історії і одночасно як частина природи. Звідси випливає висновок: на його розвиток впливають два основних фактори

біологічний (природний) і соціальний (соціальне середовище).

Біологічний фактор об'єднує два поняття: спадкові якості, закладені в генетичній програмі кожної людини, а також деякі соматичні та психічні захворювання, дефекти, що виникли за життя, в період внутрішньоутробного розвитку і зумовлені не спадкові, а інфекціями, травмами, хворобою матері, впливом на плід алкоголю, наркотичних речовин або інших інтоксикацій.

Носіями спадковості є гени. Гени це стійкі біологічні структури. Однак під впливом деяких факторів (радіаційне опромінення, сильно впливають речовини) структура генів може змінюватися, відбувається їх мутація. У результаті на світ з'являються діти з фізичними вадами.

Разом з тим, вроджені і спадкові властивості організму людини не визначають зміст і структуру психіки. Вони є лише анатомо - фізіологічними передумовами для формування нових видів психічної діяльності. Вирішальну роль у розвитку особистості відіграють соціальні фактори, тобто соціальне середовище, оточуючі нас люди, з якими ми взаємодіємо. Життя в суспільстві людей основна умова психічного і особистісного розвитку дитини. Тільки у спілкуванні з людьми дитина освоює досвід поведінки з предметами побуту та праці, опановує мову, моральними нормами і правилами людської поведінки. Причому, розвиток дитини здійснюється як під впливом безпосереднього оточення (батьки, родичі, однолітки), так і під впливом різних засобів масової інформації, соціальних, економічних, політичних умов життя та інших факторів.

Підкреслюючи вирішальну роль спадковості і середовища в розвитку психіки дитини і у формуванні його як особистості, треба мати на увазі, що ефект цього впливу не може бути реалізований, якщо дитина не проявить власної активності. Тільки в процесі активної діяльності та взаємодії з оточуючими людьми дитина буде відчувати її вплив, і лише тоді в цій діяльності зможуть проявитися його спадкові особливості.

Форми прояву активності дітей відрізняються великим різноманіттям: від маніпуляторних дій з предметами до творчої активності, в ході якої дитина пізнає навколишній світ, проявляє себе і розвивається. Але соціальним досвідом діти опановують не самостійно, а за допомогою дорослих. Ефект розвитку дитини багато в чому залежить від умінь дорослих управляти активністю дитини. Розвиваючі можливості кожного виду діяльності залежать від особливостей її організації, умов протікання, розуміння дорослим цілей, завдань і здібностей дитини, необхідних для її виконання, способів і прийомів її здійснення.

Таким чином, розвиток психіки і формування особистості дитини, засвоює соціальний досвід, відбуваються не автоматично, а шляхом активної взаємодії з середовищем, в процесі навчання і виховання.

У числі найбільш часто зустрічаються протиріччя у дітей та підлітків з відхиленнями у розвитку можуть бути розбіжності між потребами в спілкуванні і труднощами в їх реалізації, в неадекватному бажанні мати друга, подругу, брати участь в іграх з нормальними однолітками, вчитися в спеціальній, а не у звичайній школі і багато інших. Треба мати на увазі, що названі й інші протиріччя, що виникають у дітей, що мають життєві обмеження, можуть протікати більш болісно і гостро, ніж у нормальних дітей, причому багато з них не можуть їх вирішити самостійно. При успішному вирішенні внутрішніх суперечностей, що виникають у дітей з обмеженнями життєдіяльності, особистість дитини розвивається без ускладнень, у разі ж невдач, конфлікти дитини з навколишнім середовищем поглиблюються.

Таким чином, рушійною силою психічного розвитку дитини є постійний дозвіл протиріч між виникає потребою в нових формах спілкування, взаємин з людьми і старими способами їх вирішення.

Успішна реалізація завдань з соціальної реабілітації дітей з обмеженими можливостями передбачає глибоке знання обліку на практиці як основних факторів та умов, від яких залежить ефективний розвиток психіки, так і рушійних сил цього розвитку, а для цього їм потрібна допомога дорослих.

Діти з обмеженими можливостями не виявляють інтересу до предметів, явищ і подій, які їх оточують, оскільки не відчувають потребу в пізнанні. Це призводить до того, що з віком їх життєвий досвід виявляється вкрай бідним, те ж саме можна сказати про словниковому запасі. Крім того, від своїх однолітків такі діти відрізняються ослабленим увагою і пам'яттю: їм складно (а часом зовсім неможливо) концентрувати свою увагу, важко відтворювати почутий текст, оскільки багато чого для них в оповіданні незрозуміло і не пов'язане логічними ланцюжками. За часту дітям з обмеженими можливостями буває важко визначити колір, особливо, якщо необхідно розрізнити відтінки. Якщо поставити перед такою дитиною п'ять кубиків різних кольорів і попросити взяти якийсь один певного кольору, то, в більшості випадків, дитина не впорається із завданням. Те ж стосується форм предметів. Таким дітям важко орієнтуватися як у просторі, так і в часі. У дітей практично не розвинена уява. Їм чуже фантазування. Їхні інтереси примітивні, діяльність пасивна. У них немає прагнень, планів, задумів. Мислення дітей з обмеженими можливостями також має свої специфічні особливості. Як відомо, воно відбувається у формі таких операцій, як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, абстракція. Але у дітей даної категорії всі перераховані вище операції сформовані недостатньо і мають своєрідні риси.

До речі, діти з обмеженими можливостями частіше не усвідомлюють, що рівень їх розвитку та вміння не відповідають рівню інших дітей, вони не здатні критично оцінити свою діяльність, вони не розуміють власних

невдач, що виключає прагнення до вдосконалення, досягненню конкретних цілей.

Що стосується емоційної сфери такі діти відрізняються неглибокими переживаннями, поверхневими емоціями, а, в окремих випадках, і зовсім їх відсутністю. Такі діти можуть бути інертні і мляві, а можуть, навпаки, проявляти підвищену збудливість і навіть агресію. Іноді їх емоції можуть бути абсолютно неадекватними.

Основним завданням нашої установи є навчання і виховання дітей з обмеженими можливостями з метою корекції відхилень у їх розвитку засобами освіти, виховання і трудової підготовки, а також соціально - психологічної реабілітації для подальшої інтеграції в суспільстві.

Вибудований зміст освіти забезпечує вирішення різнорівневих завдань навчання, виховання і розвитку в єдності, взаємозв'язку і взаємозалежності. Особливу увагу приділено очікуваних результатів. Те, що діти з обмеженими можливостями потребують професійного супроводу, що забезпечує наявність умов, необхідних для їх нормального розвитку, сьогодні не викликає сумнівів. Такі виникають при їх осмисленні як ситуацій

- а) що сприяють освоєнню особливими дітьми соціально - позитивних способів організації свого життя,
- б) перешкоджають появі в змозі їх здоров'я нових (вторинних) порушень,
- в) забезпечують їх інтеграцію в дружній дитячо - доросле співтовариство.

У нашій школі активно використовується гурткова робота, зміст якої спочатку персоніфіковано, так як відбирається, структурується і організовується з урахуванням інтересів дітей. Цілі і результати гурткової роботи визначаються за участі самих дітей на основі зробленого ними вибору.

Наша гурткова робота максимально адаптована до вікових та індивідуальних особливостей і можливостей дітей.

Вся позакласна робота - педагогічна практика, організована в особливій логіці. Направлена на забезпечення безпеки дитинства, попередження попадання дітей у кримінальні угруповання, створення умов, сприятливих для їх виховання і навчання, формування соціально позитивного досвіду життєдіяльності в суспільстві, набуття реальних перспектив нормального життя. Позакласна робота є, перш за все, цілеспрямовано організовуваним простором позитивної соціалізації дітей незалежно від їх можливостей. Їй дано організувати життєдіяльність дітей на основі нової гуманістичної філософії, враховуючи проблеми світу дитинства як світу всіляких світів і, сповідуючи переконаність у тому, що кожна дитина заслуговує індивідуального підходу до організації його життєдіяльності.

В РНРЦ «Кришталік» працюють 12 гуртків. Це і робота з природним матеріалом, модульне орігамі, квілінг, вишивання, торцювання, танцювальний гурток, духовий, вокальний і інш. Діти з величезним інтересом і бажанням відвідують їх.

Важлива особливість гурткової діяльності полягає в тому, що заняття дають кожній дитині можливість проявити себе, пережити ситуацію успіху, що дуже важливо для школяра і, особливо, для дітей з обмеженими можливостями, які часто невпевнені в собі, страждають тими чи іншими комплексами, відчують труднощі в освоєнні шкільних дисциплін.

Допомога дітям з обмеженими можливостями в соціальній адаптації на заняттях гуртка «Зернятко» (робота з природним матеріалом).

Цілі:

- розкрити перед учнями соціальну роль образотворчого, декоративно - прикладного та народного мистецтва;

- сформувати у них стійку систематичну потреба до саморозвитку та самовдосконалення в процесі спілкування з однолітками, в тязі до мистецтва, історії, культури, традицій.

Завдання:

- прищепити інтерес до роботи з природним матеріалом і спонукати бажання вдосконалення в даному напрямку декоративно - прикладної творчості;

- розвивати образне сприйняття навколишнього простору і емоційну чуйність до своїх робіт;

- виховувати здатність мислити, складати, створювати незвичайні, оригінальні твори декоративно - прикладної творчості на основі колективної праці з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини.

Програма сприяє :

- підвищенню внутрішньої мотивації дитини;

- появи впевненості у своїх силах, вмінню знаходити варіанти рішення при виготовленні виробів з природного матеріалу;

- виникає бажання домогтися запланованого результату;

- набувається навик самостійної роботи;

- розвитку тонких рухів пальців рук;

- створення творчої атмосфери в групі вихованців на основі взаєморозуміння і співпраці для виконання колективної роботи;

- показу краси та неповторності виробів, виконаних з природного матеріалу;

Програма гуртка «Зернятко» складена на основі знань вікових, психолого - педагогічних, фізичних особливостей дітей з обмеженими можливостями. Робота з учнями будується на взаємоспівробітництві, на основі шанобливого, щирого, делікатного і тактовного ставлення до особистості дитини. Важливий аспект у навчанні - індивідуальний підхід, що задовольняє вимогам пізнавальної діяльності дитини.

На заняттях гуртка вихованці отримують знання, вміння та навички в даній області, вчать захоплюватися красою, неповторністю своїх робіт, а також привчаються до акуратності, економії матеріалів, точності виконання конкретного виробу. Особлива увага приділяється техніці безпеки при роботі з ножицями і дротом, нитками, голкою. Виклад навчального матеріалу має ту емоційно - логічну послідовність, яка неминуче призведе дітей до вищої точки подиву і переживання; самовизначення і самоствердження в колективі і життя в цілому; спілкування у спільній діяльності однолітків; самоповаги і зміцнення статусу учня, популяризуючи навіть незначні успіхи у сфері навчання.

Гурток «Зернятко» почав свою роботу 1 жовтня 2010 року. Діти, які відвідують його - це дівчатка і хлопчики 4,6 класів. Діти записалися на нього за власним бажанням. Це був їх самостійний вибір. У когось вже був досвід роботи з природним матеріалом, але більшість вперше збирали і комплектували композиції з насіння, листя і інших матеріалів.

На перших заняттях говорили о техніці безпеки при роботі з голками, дротом, ножицями, клеєм. Дітям розповідали про те, що природа дає нам один з найдивовижніших матеріалів, необмежені можливості для творчого пошуку. Складання композицій - робота дуже тонка, копітка, потребує особливого терпіння, нескінченної любові до цієї справи. Освоюючи цю техніку, пізнаємо ще одну грань краси світу мистецтв, розвиваємо естетичний смак і художнє сприйняття світу. Вражаюче, скільки різних речей можна було виготовити з цього на перший погляд не надто вишуканого матеріалу.

Декоративно прикладне творчість - це чудова країна. Допмагаючи дитині увійти в неї, ми робимо життя маленької людини цікавіше і насиченою. Поєднання теоретичних знань, детальне вивчення історії та традиції народних промислів, оволодіння технічними прийомами дозволить досягнути таємниці художньої майстерності.

Спочатку діти отримали елементарні навички роботи з природним матеріалом. Виховувалася правильна координація дрібних рухів, посидючість, акуратність, з'явилось вміння працювати. Починали з самого елементарного, з часом ускладнювалися способи збірки для самостійних робіт. Діти з величезним інтересом вибирали в журналах картини, які хотіли б зробити.

Спочатку заняття проходили 1 раз на два тижні, але зараз і хлопчики і дівчатка самостійно у вільний час займаються в своїх групах, приносячи вже готові вироби. Самі придумують композиції, підбирають насіння і зерна для своїх творів. А скільки гордості і радості в очах, коли з жмені насіння і клею з'являються яскраві метелики, ніжні квіти, маленькі дерева! У процесі спільної роботи діти спілкуються один з одним, розповідають про свої проблеми, діляться радісними подіями, що відбуваються в їх житті. Разом з педагогами діти знаходять способи вирішення їх проблем, розмірковують про правильність чи неправильність вчинків. Роблять висновки.

Познайомивши учнів з захоплюючим мистецтвом, давши початкові знання предмета, педагог прищеплює інтерес до подальшої роботи з матеріалом, пробуджує бажання вдосконалюватися. Саме на цьому етапі проявляється творча активність дітей на заняттях і поза занять, здатність мислити.

Над завданням даного курсу є формування стійкої потреби дітей до саморозвитку в постійному творчому спілкуванні з людьми, в тязі до мистецтва, культури. Всяке навчання має виховувати характер. Навчаючи - виховуємо, виховуючи - навчаємо, тому в гуртку спільно з однолітками і педагогом, під його чуйним керівництвом, діти освоюють поняття про зручність, корисності і значущості, красі й несмаку.

Індивідуальний підхід у нашій роботі створює найбільш сприятливі можливості для розвитку пізнавальних сил, активності, схильностей і обдарувань кожного учня. Саме індивідуальний підхід у навчанні дає можливість розкритися і утвердитися дитині, соціально незахищеному, замкненому в собі.

У гуртку навчаються діти, які потребують турботи. Програма складена так, що, отримуючи загальні знання, вміння та навички, кожен має вільний вибір заняття, самовираження в певному виді діяльності, проявляє приватне творчість і бере участь у колективному. Навчаючись і виховуючись у сприятливому середовищі, дитина отримує все необхідне для повноцінного розвитку.

Література

- 1. Василенко В.О.** Цінність і оцінка. – К.: Наукова думка, 1964. – 160 с.
- 2. Горобець Н.** Щоб зазвучали струни дитячої душі. Естетичне виховання.// Рідна школа, 1997. – №12. – С 20–22.
- 3. Громов Е.С.** Природа художественного творчества. – М.: Просвещение, 1986.
- 4. Ермаш Г.Л.** Творческая природа искусства. – М.: Искусство, 1997. – 320 с.
- 5. Іванова І.** Діти з особливими потребами: проблема термінологічного визначення// Дефектологія. – 1999. - №1 ст. 2-7.
- 6. Костюк Г.С.** Розвиток і виховання // Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. — К., 1989.
- 7. Круглик С.** Формування творчих здібностей школярів на заняттях образотворчого мистецтва // Світло. – 2003. – №1.-С.52–74.
- 8. Фельдштейн Д.И.** Социальное развитие в пространстве-времени Детства. — М., 1997.

References

1. **Vasilenko V.O.** Tslinnst l otslnka. – K.: Naukova dumka, 1964. – 160 s. 2. **Gorobets N.** Schob zavvuchali struni dityachoYi dushl. Estetichne viovannya // Rldna shkola, 1997. – №12.– S20–22. 3. **Gromov E.S.** Priroda hudozhestvennogo tvorchestva. – M.: Prosveschenie, 1986. 4. **Ermash G.L.** Tvorcheskaya priroda iskusstva. – M.: Iskusstvo, 1997. – 320 s. 5. **Ivanova I.** Dlti z osoblivimi potrebami: problema termnologlchnogo viznachennya // Defektologiya. – 1999. - №1 st. 2-7. 6. **Kostyuk G.S.** Rozvitok l viovannya // Navchalno-viovniy protses l psihlchniy rozvitok osoblostl. — K., 1989. 7. **Kruglik S.** Formuvannya tvorchih zdlbnostey shkolyarlv na zanyattyah obrazotvorchogo mistetstva // Svltlo. – 2003. – №1.-S.52–74. 8. **Feldshhteyn D.I.** Sotsialnoe razvitie v prostranstve-vremeni Detstva. — M., 1997.

Примак О.Я. Соціальна адаптація дітей з обмеженими можливостями на заняттях гуртка «Зернятко»

У статті розповідається про умови сучасної соціально - економічної ситуації в країні, де все більшої гостроти набуває питання про роль соціалізації дітей з обмеженими можливостями. У зв'язку з цим переосмислюються цілі, завдання, зміст і технології навчання і виховання дітей.

Чисельність дітей - інвалідів з фізичними, інтелектуальними, психічними і сенсорними відхиленнями серед населення країни неухильно зростає. В умовах переходу до ринкових відносин у суспільстві активізувалися несприятливі об'єктивні умови і суб'єктивні чинники, що негативно впливають на демографічну ситуацію. У багатьох регіонах погіршується екологічна обстановка, зростає травматизм, погіршується здоров'я населення країни, особливо жінок репродуктивного віку. Крім того, перехід на платні медичні послуги, трансформація життєвого устрою українців, зміна ціннісних орієнтацій і культурно - етичних засад суспільства дозволяють припустити, що в цих умовах тенденція до збільшення чисельності інвалідів може зберегтися і в найближчі роки.

Перетворення, що відбуваються в суспільному житті нашої країни, суттєво змінюють об'єктивні умови соціалізації дітей з обмеженими можливостями. До останнього часу робота щодо соціалізації дітей з обмеженими можливостями здійснювалася головним чином через систему загальноприйнятих засобів спілкування.

Ключові слова: діти з обмеженими можливостями, гурткова робота, соціалізація.

Примак О.Я. Социальная адаптация детей с ограниченными возможностями на занятиях кружка «Зёрнышко»

В статье рассказывается об условиях современной социально - экономической ситуации в стране, где все большую остроту приобретает вопрос о роли социализации детей с ограниченными возможностями. В связи с этим переосмысливаются цели, задачи, содержание и технологии обучения и воспитания детей.

Численность детей - инвалидов с физическими, интеллектуальными, психическими и сенсорными отклонениями среди населения страны неуклонно растет. В условиях перехода к рыночным отношениям в обществе активизировались неблагоприятные объективные условия и субъективные факторы, отрицательно влияющие на демографическую ситуацию. Во многих регионах ухудшается экологическая обстановка, растет травматизм, ухудшается здоровье населения страны, особенно женщин репродуктивного возраста. Кроме того, переход на платные медицинские услуги, трансформация жизненного уклада украинского, изменение ценностных ориентаций и культурно - нравственных устоев общества позволяют предположить, что в этих условиях тенденция к увеличению численности инвалидов может сохраниться и в ближайшие годы.

Преобразования, происходящие в общественной жизни нашей страны, существенно меняют объективные условия социализации детей с ограниченными возможностями. До последнего времени работа по социализации детей с ограниченными возможностями осуществлялась главным образом через систему общепринятых средств общения.

Ключевые слова: дети с ограниченными возможностями, кружковая работа, социализация.

Primak O. Social adaptation of children with disabilities in the club "Zerniatko"

This paper describes the current social - economic situation in a country where everything becomes more acute the role of socialization for children with disabilities. In this regard, reinvented goals, objectives, content and technology education and parenting.

The number of children - disabled with physical, intellectual, mental and sensory disabilities among the population steadily increases. In the transition to a market economy in society intensified unfavorable objective conditions and subjective factors that affect the demographic situation. In many regions of the deteriorating environmental conditions, increasing injuries, deteriorating health of the population, especially women of reproductive age. In addition, the transition to paid medical services, transformation Ukrainian way of life, changing values and culture - Ethics Society suggest that under these conditions the tendency to increase the number of disabled may continue in the coming years.

In today's society there is not only a steady reduction in the number of working-age population, but also a tendency to deterioration of its qualitative structure against the background of disability for children and young people, which becomes noticeable restriction of economic development. In this regard, solving major social problems of children and adolescents with disabilities, including their education and employment, will greatly change not only the position of the group in the community, create a certain level of socio-cultural tolerance for them, but also to stabilize human resources of the country.

Keywords: children with disabilities, club's work, socialization.

Стаття надійшла до редакції 20.02.2014 р.

Статтю прийнято до друку 25.02. 2014 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Бистрова Ю.О.